

weet dan wat de auteur in het stuk dat de lichte afweer opriep wilde zeggen en is alsnog weer wat wijzer. En wie zegt dat alles in één keer glashelder moet zijn? Een boeiend boek.

Frans VAN PEPERSTRATEN (Tilburg)

\*

## DE GODSDIENST VAN EEN GENEESHEER

Sir Thomas Browne, *Religio Medici. De godsdienst van een geneesheer*, Sijbbolet, Amsterdam, 2011, 176 pp., € 22,50 ISBN 978 94 91110 00 9

Een belangrijke tekst is aan ons hedendaagse taalgebied toegevoegd: *Religio Medici*, een beroemd essay van de al te vroeg overleden Sir Thomas Browne, een Britse arts uit de zeventiende eeuw. Dit boek werd de eerste keer in het Nederlands vertaald in 1665 maar blijft ook vandaag nog interesse wekken. Wie 'essay' zegt en de context van de zeventiende eeuw in gedachten houdt, denkt natuurlijk meteen aan de Essais van Montaigne, al liggen beide boeken en auteurs behoorlijk ver uit elkaar. De tekst van Browne gaat ten slotte in op een heel specifieke vraag: zijn geloof en wetenschap, in het bijzonder geneeskunde, met elkaar te verzoenen? Browne is wat dat betreft een apart figuur. Sommige bladzijden van zijn tekst verwacht je eerder in een geloofsboek en zullen elke wetenschapper zich doen afvragen waarom hij dit moet lezen. Daar staat tegenover dat Browne zich niet zomaar aan het geloof overgeeft maar vooral de werken ervan prijst en bovendien onrustig blijft zoeken naar de waarheid in de wetenschap: "Ik heb alle richtingen doorgewerkt, toch vind ik er in geen enkele rust, alhoewel onze eerste studies en jeugdige inspanningen ons kunnen doen kennen als peripatetici, stoïcijnen, of academisten: toch bemerk ik dat de meest wijze koppen uiteindelijk bijna allen de blijken vertonen van sceptici, en als Janus staan op het gebied van de kennis" (161).

Voor Browne is het evident: geloof en wetenschappen zijn middelen die ons helpen zoeken naar het ware en het goede, en ze hoeven elkaar dus niet uit te sluiten. Browne lijkt zwaar te twifelen of de moderniteit wel een project is om in mee te stappen. Hij is geen prominente nieuwlichter die zoals Descartes of Galileï de feodale firmamenten bestormt en religie uit het wetenschappelijk universum wil stoten. Tegelijk beoefent hij wel de wetenschap, al moet het gezegd dat hij daarbij meer terugkijkt naar vroegere inzichten dan hij op zoek zou gaan naar nieuwlichterij. Hij zal bijvoorbeeld nog volop de humoresleer belijden – deze antieke leer gaat terug op de basisgedachte dat de mens bestaat uit vier 'humores' of lichaamssappen – terwijl de geneeskunde van zijn periode die juist afzweert en radicaal de empirische kant uitgaat. Waarmee niet is gezegd dat Browne naast die empirie heen kijkt, maar het is opmerkelijk om lezen hoe hij beide zaken naast elkaar plaatst, alsof de vele onverenigbaarheden voor hem gewoon niet ter zake doen.

In *Religio Medici* zijn de klassieken als 'auctoritas' prominent aanwezig maar tot een systematisch wetenschappelijk betoog leidt dat niet. Daarvoor is Browne te zeer

gericht op het geloof en finaal gezien op het mysterie. Indien een onduidelijkheid te diep is voor onze rede, dan volstaat voor hem een benadering of een omschrijving, zoals ook de inleider van boek, Cornelis Schoneveld, ons op attendeert (18). Het boek leest als een doordachte geloofsbelijdenis.

Het boek is zeer voortreffelijk uitgegeven, ingeleid en geannoteerd, verzorgd tot in alle details en dit doet de auteur ervan en zijn historisch belang, alle eer aan. Een pluim voor uitgeverij en inleider, dat mag ook eens worden gezegd.

Ignaas DEVISCH (Gent)